

• Rečnícky štýl

- rétorika; známi rečníci z minulosti i súčasnosti; základné funkcie, znaky a žánre rečníckeho štýlu; fázy tvorenia rečníckeho prejavu

Rečnícky štýl – je štýlom ústnej komunikácie; používa sa v rétorike, využíva bohatú slovnú zásobu, jej cieľom je živo upútať; nie je písaný; **základné znaky**: ústnosť, verejnosť, sugestívnosť, adresnosť, názornosť;

Rečnícky štýl patrí medzi najstaršie funkčné jazykové štýly (spolu s hovorovým). Jeho korene siahajú až do starovekého Grécka a Ríma. Grécky filozof Aristoteles vytvoril teóriu rečníctva, ktorú vydal v knihe Rétorika. Dodnes sa náuka o rečníctve nazýva **rétorika**.

Rečníci minulosti: Démosténés, Aristoteles, Georgias, Cicero, Anton Bernolák, Ľudovít Štúr, Jozef Miloslav Hurban

V súčasnosti sa rétorika využíva najmä v masmédiách, v politických a súdnych prejavoch.

Funkcie prejavu:

1. niečo vysvetliť, objasniť (náučné)
2. zapôsobiť a presvedčiť (príležitostné, agitačné)
3. zmobilizovať k činnosti (agitačné)
4. pobaviť (príležitostné)

Žánre rečníckeho štýlu

1. agitačno – propagačné prejavy a reči: a.) politická reč – parlamentný prejav, prejav na zjazde strany, agitačný, napr. predvolebný prejav b.) súdna reč – napr. reč obžaloby, reč obhajoby c.) cirkevný prejav – kázeň
2. náučné prejavy: a.) prednáška, b.) referáty a koreferáty – napr. politický, vedecký
3. príležitostné prejavy: I. verejné prejavy: a.) slávnostný prejav – jubilejný, spomienkový, gratulačný atď. b.) rámcový prejav – privítací, záverový, otvárací, pozdravný atď. c.) informačný prejav – konferenciarsky, výstraha, rozkaz atď. II. rodinné prejavy – stolový – toast, sobášny, pohrebný, pri krste dieťaťa

Znaky rečníckeho štýlu:

- dobrý rečník má prejav kratší rozsah, zaujímavý a koncentrovaný obsah
- prehľadnú kompozíciu a štylizáciu
- možnosť využitia mimojazykových prostriedkov, ako sú intonácia, mimika a gestikulácia, prípadne aj možnosť doplniť svoj prejav následnou diskusiou
- vysoká technika prednesu

Fázy tvorenia prejavu:

1. **Zhromažďovanie faktov** - závisí od funkcie: - niečo vysvetliť, zapôsobiť, presvedčiť, zmobilizovať, pobaviť, popri funkcii sa tvorca prejavu zaujíma i o adresáta, situáciu (okolnosti vzniku prejavu)
2. **Kompozícia a štylizácia prejavu** - má byť stručná a prehľadná, rečník musí rozprávať zaujímavo, ponúkať sv. názory, musí vedieť, o čom hovorí, hovoriť k téme

➤ Vedecko-náučný štýl – hlavné znaky:

- ❖ termíny,
- ❖ knižné slová
- ❖ prísne logická kompozícia
- ❖ náročná stereotypná štylizácia
- ❖ presná vedecká argumentácia
- ❖ citácia alebo parafrázovanie
- ❖ bibliografia
- ❖ neutrálnosť
- ❖ nezaujatosť výkladu

➤ Rozdiely

Vedecko-náučný štýl	Populárno-náučný štýl
1/ Termíny, knižné slová	1/ Voľnejší výber slov
2/ Prísna logická kompozícia	2/ Voľnejšia kompozícia, bohatšie členenie textu na odseky
3/ Presná vedecká argumentácia a citácia alebo parafrázovanie; bibliografia	3/ Voľná citácia alebo parafrázovanie a postoj autora; bez bibliografie
4/ Náročná, ale stereotypná štylizácia z hľadiska morfológie a syntaxe	4/ Pestrejšia, pôsobivá štylizácia+ beletristické a rečnícke prvky
5/ nezaujatosť a presná citácia	5/ Silná didaktická a presviedčacia zložka (postoj autora)

• Komunikácia

- komunikácia ako prenos informácií medzi komunikantmi; faktory ovplyvňujúce komunikáciu; ústna a písomná, priama a nepriama, verbálna a neverbálna, efektívna a neefektívna komunikácia

Komunikácia sa uskutočňuje, ak chceme sprostredkovať nejaké informácie (skutočnosti), ktoré tvoria tému komunikácie. Komunikácia môže prebiehať medzi dvoma alebo viacerými ľuďmi, pričom účastníci komunikácie sa nazývajú komunikanti. Komunikanti sa dorozumievajú na základe zvoleného kódu komunikácie.

Komunikačný kód predstavuje systém znakov a pravidiel ich spájania, ktorému všetci zúčastnení komunikanti rozumejú. Kódom komunikácie je najčastejšie jazyk. Každá komunikácia prebieha v konkrétnej komunikačnej situácii.

Komunikačná situácia je súhrn sociálnych a technických podmienok, v ktorých sa komunikácia uskutočňuje.

Ku komunikácii potrebujeme:

1. komunikantov
2. tému
3. zvolený komunikačný kód
4. komunikačný kanál

Verbálna/ slovná komunikácia- dorozumievanie za pomoci prirodzeného jazyka, kt. je najdôležitejším prostriedkom odovzdávania informácií v interpersonálnom styku. Jazyk môže mať hovorenú alebo písanú (grafickú) podobu. Rozsah slovnej zásoby závisí od veku, vzdelania, temperamentu, pracovného zaradenia a pohlavia komunikantov. Výber slov a schopnosť komunikovať súvisí s témou rozhovoru, situáciou a tiež s vlastnosťami účastníkov rozhovoru. Komunikácia môže prebiehať ako dialóg (medzi 2 osobami), v malej sociálnej skupine (debata, diskusia, porada...), k veľkej sociálnej skupine (rečnícky prejav) alebo ako samovrava (sám k sebe). Doplnkovými prostriedkami rečového prejavu sú intenzita, výška a sfarbenie hlasu, chyby, ale aj kvalita reči.

- Najčastejšie používané formy ústnej jazykovej komunikácie: Monológ, vnútorný monológ, dialóg, replika.

2. Neverbálna/mimoslovná komunikácia- pri dorozumievaní nahrádza slová gestikulácia, mimika, reč tela, zovňajšok. Neverbálna komunikácia podporuje verbálnu a je dôležitá najmä pri prejavovaní emócií, ovplyvňovaní postojov a vytváraní dojmov. Neverbálne (paralingvistické) prejavy sú spontánne, ťažko ovládateľné, väčšinou nezámerne, a preto aj dôveryhodnejšie. Poznáme viaceré spôsoby neverbálnej komunikácie:

- proxemika- vzdialenosť pri komunikácii
- zrakový kontakt - reč očí
- mimika- reč tváre
- gestikulácia- pohyby rúk
- kinetika - celkové pohyby tela vystupovanie a spôsoby
- iné znaky - telesný kontakt, napr. podanie ruky, objatie, bozk

Ústna komunikácia je dorozumievanie prostredníctvom **hovoreného slova**.

Môže to byť napríklad osobný rozhovor dvoch alebo viacerých osôb, skupinová diskusia, porada, telefonický rozhovor a iné situácie, keď hovoriaci používa na komunikáciu hovorené slovo.

Základné znaky:

- prebieha medzi dvoma alebo viacerými komunikujúcimi,
- vyžaduje si pružnosť myslenia, dobrú slovnú zásobu,
- okamžitá spätná väzba,
- je ľahko uskutočniteľná,

- vyžaduje si len malú prípravu.

Písomná komunikácia je dorozumievanie prostredníctvom písaného slova.

Základné znaky:

- podloženosť obsahu,
- dostatok času na prípravu,
- dostatok času na dôkladné prečítanie,
- pomalá alebo žiadna spätná väzba.

Priama a nepriama komunikácia

Priama komunikácia je spôsob dorozumievania, pri ktorom sú obaja účastníci v priamom kontakte.

Základné znaky:

- existuje spätná väzba,
- spontánna,
- nepripravená,
- nevyžaduje prísne dodržiavanie spisovnej normy.

Nepriama komunikácia je dorozumievanie, pri ktorom účastníci nie sú v tej istej chvíli na rovnakom mieste.

Základné znaky:

- chýba bezprostredná spätná väzba,
- často môže dochádzať k nedorozumeniam,
- súčasná informačno-technologické komunikácie (SMS, MMS, internet) odstraňujú nevýhody nepriamej komunikácie.

Efektívna – realizuje sa spoluprácou oboch účastníkov komunikácie, ktorí sa snažia byť navzájom ústretoví a empatickí). Využíva spätnú väzbu.

Empatia je schopnosť vcítiť sa do duševných pochodov druhého človeka. Znak empatického človeka: vedia čo chcú povedať, vedia nájsť spôsob, ktorým získajú poslucháča, vedia čo sa poslucháčovi páči a čo ho zaujíma, vedia si vybrať zo škály komunikačných možností, volia si kedy a kde komunikujú, komunikujú jasne, stručne a zrozumiteľne, aktívne počúvajú, prijaté informácie vedia pochopiť a objasniť, nie sú rozptýlení a roztržití, vedia ako uzatvárať komunikáciu.

Neefektívna – účastníci komunikácie nespolupracujú, nie sú ústretoví a empatickí. Nevyužíva sa spätná väzba. Nazýva sa aj **devalujuca** komunikácia. K prejavom patrí: nebrať komunikujúceho partnera na vedomie, napádať ho, skákať mu do reči, vopred zavrhnúť partnerovu myšlienku alebo nápad, podozrievať partnera, správať sa povýšenecky, podceňovať, zahanbovať urážať, strápňovať partnera, opovrhovať partnerom, zneužívať dôveru, nedodržiavať dohodnuté pravidlá, nehovoriť celú pravdu, zámerne poskytovať falošné informácie.